

REFORMÁTUS LELKÉSZEK LAPJA

Megjelenik: havonta kétszer.

Előfizetési díj:
egész évre 240. leu, fél évre 120 leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Blaj—Balázsfalva
Jud. Târnava Mică.

Felelős-szerkesztő:

DERZSI ENDRE
balázsfalvi lelkész.

Társ-szerkesztő:

PELESKEY SÁNDOR
szatmárhegyi lelkész.

Ige, theologia.

Régi óhajításom teljesült jun. 15-én. Jelen voltam a theol. fakultás évvzáró ünnepélyén. Kedves volt. Megelevenedtek theologus éveim emlékei lelkemben. Egy nagy különbséget láttam az akkori állapot és a mostani között. Akkor a theologusok száma 20—22 volt összesen, most megközelíti a 200-at. Az intézet fennállása óta az elmúlt tanévben volt legnagyobb a létszám. Oh milyen örvendetes volna, ha a „*vocatio interna*“ gyűjtötte volna össze mind egy seregbe e hatalmas tábor. Ámde ha tekintetbe vesszük, hogy kisebbségi sorsunk súlyosbításával karöltve növekedett évről-évre a theologusok száma, szomoruan jutunk arra a konsekvens feltevésre, hogy közülök igen sokat a kényszerhelyzet üzött a theológiára. Ezek elmondhatják: itt állok, mert másképpen nem tehetek. Másfelől az is igaz, hogy mint közmondás szerint evés közben jön meg az étvágy, úgy a theologusok közül is sokan a lelki munkával való foglalkozás közben szeretik meg a pályájukat s ismerik meg azokat a drága kincseket, melyek a szentírásban, Istennek örök ígében vannak elrejtve s egyben kijelentve az emberi világ számára. Ezért nézzünk reménységgel ez ifju seregbe, azzal a bizonyos hittel, hogy akiket kiválasztott, azokat el is hívja az Úr az ő szent országáért való apostoli munkára e földön. Ehhez a nagy theologus-táborhoz intézett. gyönyörű évvzáró jelentésében hathatós buzdító szavakat dr

Tavaszy Sándor theol. igazgató úr, intvén őket a theologia szorgalmas tanulására. Mert „*aki nem theologus — ugymond — az meghamisítja az igét*“. Ehhez az elvi kijelentéséhez az Igazgató úrnak volna nehány szerény és tiszteletteljes megjegyzésem. Nem kiszakítva, hanem a maga összefüggésébe helyezve sem áll meg ennek a mondásnak igazsága, sőt annak merő ellentétéképpen jelentkezik. Így arra vall, hogy dacára a miszsiói hév újabbkori lángra lobbanásának, mely végig perzseli a felekezeteket, theológiákat, gyülekezeteket s kreál mozgalmakat, új meg új egyesületeket, szövetségeket: a lelki-, vallási- és egyházi élet leghivatottabb vezérei, vezéregyéniségei előtt még most is elsőbb a theologia, mint tudomány, az igénél, amelyben egyedül van élet és erő világleletti győzelemre. Én úgy vettem észre, hogy a theologus ifjúság első sorban *tanul*, tanulja theológiát. Ezért, hogy igazán jó theologusok s azután jó lelkipásztorok lehessenek, arra volnának mindenekelőtt intendők, hogy igyekezzenek az igével rendszeresen foglalkozni, mint életnek kenyerével, mert aki az igét be nem fogadja, az nem lehet jó theologus, az *meghamisítja a theológiát*.

„Aki nem theologus, az meghamisítja az igét“. Ha ez igaz volna, akkor az egész keresztyénség falsificatio lenne. Az apostolok nem voltak theologusok, hanem egyszerű halász emberek, de hittel és Szentlélekkel megteljesedve még a hely is megmozdult ahol könyörögtek vala és amit félelem nélkül, bátran hirdettek, az nem más, mint Istennek beszéde, *színtiszta, hamisítatlan ige* volt. Ezt nem vonhatják kétségbe a legnagyobb theologusok sem. S vajjon ama hitvallók tíz- és százazrei az idők folyamán, akik kibeszélhetetlen szenvedéseikkel, vérök hullásával, életük feláldozásával pecsételték meg Krisztusba vetett hitüket, theologusok voltak-e? Vagy ha nem, akkor meghamisították-e Istennek igéjét, melynek szószólói, bátor bizonyágtevői valának?

Vagy ma is, akik hitvest, szülőt, gyermeket, jólétet elhagyva, mindenről lemondva távoli missziói mezőkre, a legnagyobb veszélyek közé elmennek Krisztusról bizonyóságot tenni, mind jól képzett theologusok? Vagy ha nem, hamis igét hirdetnek?

A dolog ellenkezőleg áll. Az ige igazíthatja meg csupán a Szentlélekkel egyetemben a theológiát s tisztíthatja meg azt azoktól a súlyos tévedésektől, melyekbe beleesett mindegyre, magával rántva az egyházat, a hitéletet s a lelkek millióit,

mert eltért az igétől, lesodortatott az egyetlen alapról. A theologia kezd is igazodni az igéhez, reformátori irányt véve fel, csak hogy ki kell kelnie abból a tudós naivitásából, hogy nála nélkül, az ő utmutatása nélkül hamis az ige az emberek ajkain. Ne féltse az igét senki s hagyja az embereket bátran beszélni, bizonyosságot tenni arról, aminek isteni igazságáról lelkük mélyén hit által, Szentlélekkel teljesen meggyőződtek. Tiszta vízzel a szomjuhozónak olthatja szomját az is, aki nem tudja, hogy a víz vegyi összetétele: H_2O . Theologus testvéreim! Nem mondom én, hogy ne tanuljatok, hiába is mondanám ugye?! Legyetek jó theologusok! De ne felejtsetek, hogy egy a szükséges dolog. Aztán minden időben első az *ige*, utána a *theologia*.

Mathé Elek,
lelkész. (Bonchida.)

Még egyszer, de utóljára a II. t.-c. 9–12. §-nak értelmezéséről... és egyebekről...

Viszonzválasz Derzsi Endre „Válasz”-ára („Ref. Lelkészek Lapja” idei 12. sz.)

Kedves Testvérem! Tisztázzuk a fogalmakat, mert: „Qui bene distinguit, bene docet”.

Amit én az ig. tanácsi „Utasítás”-ra vonatkozólag nyílt levelemben mondtam, nem védelmi célból tettem. Egyszerű *ténymegállapítást* végeztem azzal.. Reá mutattam azokra a törvényszakaszokra, amelyek minden kétséget kizárólag azt igazolják, hogy a lelkészt *nem* az egyházközi közgyűlés választja, hanem az egyházközségnek erre jogosult tagjai s leszögeztem, hogy a „választók gyülekezete” *nem* azonos az egyházközi közgyűléssel.

Azóta időt szakítottam magamnak az 1904. évi zsinati „Napló” ide vonatkozó részeinek átnézésére s módomban áll most arra is reá mutatni, hogy az akkori törvénytervezetben tényleg bennfoglalt „választó gyűlés” gondolata hatalmas vitát provokált, amelynek folyamán csaknem valamennyi felszólaló (a többek között Czike Lajos, Molnár Béla, Hegedüs Sándor, dr. Bartók György, Fejes István, Pokoly József) egyértelműen s általános helyesléstől kísérve úgy nyilatkoztak, hogy „választó gyűlés *nincs*” és hogy „a választók gyülekezete *nem* választó gyűlés, mert a gyűlés *hatóság*”.

E tényt elfogadva, nem mondhatod tehát: „De akkor egyikünknek sincs igazunk”. Mert *ebben* — legalább, — *nekem* igazam van.

De igazam van ám abban is, hogy *az összes választók abszolút több.*

ségének döntését kívánom meg, a meghívás útján való lelkesválasztásnál; — bár azt a zsinati napló ide vonatkozó részének áttanulmányozása után, el kell ismernem, hogy a választó küldöttségnek ma a II. t.-c. 12. §. alapján, — a 9. §-tól függetlenül, — anélkül, hogy erre figyelmét kiterjesztené — kell eljárnia itt.

Azzal a sajtáságos esettel állunk szemben ugyanis itt, hogy, bár a 12. §. zsinati tárgyalása folyamán az összes felszólalók a 9. §. szellemében „*oly modalitás mellett*“ törtek lándzsát, „*amely minden kétséget kizárólag biztosítaná a választó közönség valódi akaratának megnyilvánulását*“ s ezért a 9. §-on is tulmenőleg $\frac{2}{3}$ többség döntéséhez kívánták kötni a meghívás útján való lelkesválasztást, mert ez eddig is „*sok áldást hozott úgy az egyházra, mint a lelkesek tekintélyére nézve is*“ mégis a törvényszakaszc jelen alakjában történt megállapodás.

A dolog magyarázata az indítványtevő Tisza István gróf eme szavaiban rejlik: „*En azt gondolom, hogy semmi ok sincs arra, hogy azt az egyházközséget, amelyben a választók többsége határozottan a meghívás és a meghívott jelölt mellett nyilatkozott, kitegyük még egyszer a választás izgalmainak a már elkeseredett hangulatban és viszonyok között*“.

Kitetszik ebből, hogy maga az indítványtevő s vele az egész törvényhozó testület is a 9. §-ra fektette a súlyt, az abban körülírt eljárást tekintette a választók akaratának megnyilvánulásának, szavazata leadásának s ezzel a meghívás sorsát eldöntöttnek is vette, úgy, hogy a 12. §-ban előírt aktust már csak másodrendű jelentőségűnek tekintette. Kitűnik ez Tisza István gróf eme további megjegyzéséből is: „*Megjegyzem, hogy itt a jelölt nem nyer szavazatokat, mert itt egyszerűen igennel vagy nemmel szavaznak*“.

Ezek után tette a $\frac{2}{3}$ többséget indítványozó Meczner József zsinati tag e kijelentést: „*Amennyiben a főtiszteletű és Méltóságos zsinat azon meggyőződésben van, hogy az ujitott szövegben — ilyen kitágított alakban a meghívás útján való választásban kellő erkölcsi garanciát lát, én indítványomat, miután ezt egyenesen a meghívás érdekében tettem, visszavonom*“.

A fenni elmondottakban teljes igazolást nyer ide vonatkozó azon álláspontom is, hogy a szóbanforgó vitás kérdést az összes választók többségének akaratára, ezen akarat minden kétséget kizáró módon való megnyilvánulása dönti el. Ezt kell feltétlen bizonyossággal biztosítani, megállapítani.

Az érvényben lévő törvény e ponton észlelhető hiányosságát is a most folyó zsinati munkálatok rendjén megfelelően pótolni, — eselleg a szavazás kötelező tételével is: — a zsinati atyák nagy körültekintést igénylő feladata.

Ma is helytálló — bizonyosság erre a marosszentkirályi eset — a II. t.-c. 1904. évi előadójának: Sass Bélának megállapítása: *„Itt a leg-differenciáltabb, a legtüzetesebb, a legszabatosabb törvényekre van szükségünk. Mert hisz a találatkony furfang vagy a rosszakurat a legszabatosabb törvényben is megtalálja azon házakat és kibuvókat, amelyeken keresztül a törvényt kijátszhatja és milyen táglere nyílnék a furfangnak és rosszakaratnak a mai hitközöny vagy egyházellenes áramlatok idején akkor, ha a törvényhozás annak a „boldog hiány“-nak álláspontjára helyezkednék, melyet a költő emleget, t. i. törvényhiánynak álláspontjára“.*

* * *

És nemde igazolást nyert azon igény is, amely a választói jognak a püspökre való átruházásánál — a dolog természete szerint — még fokozottabban és erőteljesebben kívánja a döntést a választásra jogosult összes egyháztagok többsége részére fenntartani?

* * *

„Abban a bizonyos pikáns kérdésben, amely nem is olyan pikáns“ — adott nyilatkozatodat őszinte sajnálattal vettem tudomásul, mert az a „mentalitás“, amely „nagyon is közel áll a *Te* gondolkozásodhoz: — az enyémtől viszont végtelenül távol esik.

* * *

Istenem, milyen különbözők is a mentalitások...! Egyik szolgálai meghunyászkodást lát ott és abban, ahol és amiben a másik törvényszerint való, köteles és természetes engedelmisséget. Egyik „kívánság“-nak, „követelésnek“ minősíti azt, amit a másik *törvényadta jogból s egyben kötelességből folyó rendelkezésnek ismer fel*. Az egyik megütközik azon, hogy a felettes hatóság rendelkezéseit vita tárgyává nem teheti, a másik egészen természetesnek találja azt. Egyik esperesének minden ténykedésében jogtalan, helytelen és tövénytelen motívumokat keres... és talál s azt szeretné, hogy az esperes egyáltalán ne rendelkezék neki: a másik tudja, hogy az esperesnek az a hivatása, hogy örködjék, felügyeljen, igazgasson, felettes hatóságai rendelkezéseit végrehajtsa s mindezekből kifolyólag kötelessége, hogy a saját hatáskörében maga is rendelkezék; de minden rendelkezéséért felelős és felelősségre vonható. Az egyik kétes értékű „udvariasság“-ból tesz eleget az esperese „kívánságának“ a másik a törvény képviselője, öre iránti köteles tiszteletből és a „*primus inter pares*“ iránt táplált testvéri szeretetből ellenmondás nélkül teljesíti minden rendelkezését, mert tudja, hogy a közkatona legelső erénye az engedelmisség s bár minden közkatona tarsolyában hordja a marsall-botot, de aki vezér akar lenni, annak mindenekelőtt *engedelmeskedni kell tudni*...! Egyik az ember veleszületett szabadság-jogából folyónak, természetesnek s ezért megengedhetőnek tart — sőt hasznosnak és építőnek is — oly

megnyilatkozásokat és cselekvéseket, amelyekben másik a szabadságnak, a törvény iránti tisztelet csökkenésének, a tekintély rombolásának veszedelmes csiráit véli felismerni.

„Az esperes nem oly szent és sérthetetlen akivel szemben a közpapot 100%-os szolgai engedelmisség terhelné s még kevésbé csalatkozhatatlan, akinek ítéletei és megállapításai feltétlenül igazak és ámenek lennének” — mondod. — Dehát állított-é valaki ellenkezőt? Tudnál-e megnevezni csak egyetlen esperest is, aki valamelyik „közpap” testvérétől „szolgai engedelmisséget”, — akár csak 1%-ost — kívánt s magát „csalatkozhatatlan”-nak állította volna...?! „Követelte”-é valamelyik valakitől, hogy kutba ugorjék? És valóban úgy van-e, hogy: „csak mi vagyunk oly „jólneveltek”, hogy, amit az esperesek „rendelnek”, az parancs, vita tárgyát sem képezheti...? A többi egyházkerületben „nem” parancs az, amit az esperesek „rendelnek”, hanem vita tárgyát képezheti?... Igazán leköteleznél, ha csak egy ilyen egyházkerületet is megneveznél... „A többi egyházkerületben meg van az eshetőség” — mondod — a jogorvoslás keresésnek, a jogtalannak tartott esperesi „kívánság vagy követelés megfélebbezésének”.

Hát a mi egyházkerületünkben nincs meg ez az eshetőség...? Tudsz talán esetet arra, hogy „a jogorvoslás keresésnek, a jogtalannak tartott esperesi kívánság vagy követelés megfélebbezésének” útjában állott volna valaki itt...? Hát a mi egyházkerületünket nem ugyanazon törvények szerint kormányozzák, mint „a többit”?

Nyilatkoztatodnak az „udvarias aktus”-ra vonatkozó befejező részét nem értem... Az udvariasság szép dolog, művelt emberhez illő, aki azt nem csak kivételes esetekben, ünneplőnek használja, hanem mindig magával hordja, vele él; nagy lelki örömmel tudom: Te is; — de mint speciális hivatalos „aktust”, itteni vonatkozásában nem értem, de nem is akceptálhatom.

Való, igaz: tévedésektől nem ment, gyarló ember, a közbizalom folytán primus inter pares az esperes, akivel szemben nem szolgai meghunyászkodással, hanem testvéri indulattal, szeretetteljes bizalommal kell viseltetnünk; *de szent és sérthetetlen a törvény, amelyet képvisel, amelynek őre s amelylyel szemben mindeki feltétlen engedelmisséggel tartozik.*

S nekünk „közpapok”-nak nem az a feladatunk, hogy az esperest, aki az apaszentegyház nagy érdekei mellett, miértünk, a mi — és mieink — javáért is dolgozik, kissebbitsük, tekintélyében alábbszállítsuk, erőltetni igyekezzünk; felcősségteljes nehéz munkájában, kötelességei teljesítésében, saját — bármily okos — külön véleményünk előtérbehozatalával, vitatásával, törvényt magyarázatunkkal neki nehézségeket okozunk, hanem az, hogy iránta, — mint bizalmunk letéteményese iránt —

táplált szeretetünkből folyó kész engedelmességünkkel s minden irányu támogatásunkkal segítségére mindig készen álljunk. Mert az esperes minden ténykedéséért felelős és felelősségre vonható.

Szives üdvözléssel testvéred az Úrban:

1930. VI. 19.

s.

V á l a s z.

Kedves Testvérem! Tisztázni kívánod a fogalmakat. Helyes. Készséggel hozzájárulok. Evégből válaszolom a következőket:

1. Tudomásul veszem, hogy amit az ig. tanácsi „Utasítás”-ra vonatkozólag nyílt leveledben mondottál, nem védelmi célból tetted, hanem egyszerű ténymegállapítást végeztél azzal. Azért estem tévedésbe, mert nem mondtad meg, mi a célod: védelem-é vagy csak ténymegállapítás? Már pedig e kettő igen közel esik egymáshoz.

2. Igazat adok Neked abban, hogy a lelkészt *nem* az egyházközségi közgyűlés választja, hanem az egyházközségnek erre jogosult tagjai. És igazat adok abban is, hogy a „választók gyűlekezete” nem azonos az egyházközségi közgyűléssel, bár a tagjai azonosak is.

3. Abban azonban már nem vagyok hajlandó igazat adni, amikor azt állítod Magadról, hogy igazad van. Ellenkezőleg — minél többet gondolkozom felüle és minél többet foglalkozom vele — annál határozottabban áll előttem, hogy egyikünknek sem volt igazunk. Sem Neked, aki az összes választók abszolút többségét kívántad, sem nekem, aki megelégedtem az egynegyeddal is. Hanem azoknak volt igazuk, akik azt állították, hogy a megjelentek — számukra való tekintet nélkül — diszponálnak.

4. Tán mondanom sem kell, hogy abban sem tudok igazat adni, amikor az összes választók abszolút többségének döntését kívánod a meghívás útján való lelkészválasztásnál. Hogy kik és hogyan nyilatkoztak a jelenlegi E. T.-ek zsinati tárgyalása alkalmával, az tanulmánynak mindenesetre érdekes tanulmány. De semmi egyéb. Mert nem az a fontos, hogy milyen törvényt akartak, hanem az, hogy milyen törvényt hoztak. A II. t.-c. 12. §-ában pedig nincs jogász, aki bele tudná magyarázni — úgy, hogy az el fogadható is legyen — az összes választók abszolút többségének megjelenési kötelezettségét.

5. S ha ez áll a meghívás útján való lelkészválasztásnál, akkor — az analogia legelemibb törvénye szerint — áll a választói jognak a püspök úrra való átruházásánál is. Nem akarván ismétlésekbe bocsátkozni, figyelmedbe kívánom ajánlani e tárgyban azt a választ, melyet lapunk múlt számában Nagy Ferenc testvérünk cikkéhez fűztem és amelynek állításait állom ma is.

6. Te sajnálattal vetted tudomásul, hogy a postarovalban kérdező kollega mentalitása nagyon is közel áll hozzám, mert a Tiedtől végtelenül távol esik. Látod, én nem sajnálkozom afelett, hogy a Te mentálitásod és az enyém távol vannak egymástól. Mert meg vagyok győződve, hogy nincsen olyan távolság, amelyet áthidalni ne tudna — ha részünkről a jó akarat meg van — a Krisztusban való egység. Tehát az a fontos, hogy egymás jó akaratában ne kételkedjünk. Én részemről a Te jó akaratodban nem kételkedem, dacára a mentálitásbeli távolságnak. És remélem — Te sem kételkedel az én jó akaratomban. A különböző mentálítások hadd harcoljanak és küzdjenek egymással. Így van ez rendjén. Így tisztulnak a fogalmak és az elvek. A fő az, hogy a Krisztus győzzön. Ez pedig az említett jó akaraton fordul meg. Különböben a különböző mentalitásokhoz fűződött megállapításaidra külön cikkben kívánok felelni, mert az ott felhozottak megérdemlik, hogy komolyan szembe nézzünk velük és alaposan megvitassuk.

7. Hogy az esperesek „közpap” testvéreiktől hány százalékos „szolgai engedelmesség”-et kívánnak, arról nem akarok nyilatkozni és még kevésbé óhajtok megnevezni egyet is, mert mint mindig, úgy most is nem a személyeskedés a célom, hanem a fogalmak és elvek tisztázása. Örvendek, hogy Te azt tapasztaltad, hogy még 1%-os sem. Viszont más kollegáktól hallottam teljesen ellentétes nyilatkozatokat is. Ugyyszintén nem óhajtok megnevezni egyházkerületet sem, ahol másképp folynak a dolgok, mint nálunk. Nemcsak azért, mert ez már ismét az előbb említett személyeskedés síkjába esne, hanem azért is, mert következetes akarok maradni azokhoz, amiket mondtam és nem akarom elferdíteni azokat. T. i. én nem azt mondtam, hogy a többi egyházkerületben másképp van, hanem szószerint ezt irtam: „Én azt *hiszem*, hogy a többi egyházkerületben valahogy ilyenformán is van”, (hogy t. i. meg van az eshetőség a jogorvoslás-keresésnek, a jogtalannak tartott esperesi *kívánság* vagy *követelés* megfelelőbbczésének). Ha nem így lenne, az elég szomorú lenne rájuk nézve és reám nézve is, mert egy illúzióval szegényebb lennék. Ezzel kapcsolatban Te felteszed a kérdést, hogy tudok-e esetet arra, hogy egyházkerületünkben „a jogorvoslás-keresésnek, a jogtalannak tartott esperesi *kívánság* vagy *követelés* megfelelőbbczésének” útjában állott volna valaki? Erre az a feleletem, hogy számtalan esetet hallottam, hogy a papok zúgolódtak egy és más ellen, kritizáltak egy és mást (egyházmegyei vonatkozásban az esperesi lakhely határáig, egyházkerületi vonatkozásban Apahidáig) anélkül, hogy ha már *át*-t mondtak, *b*-t is mondtak volna és jogorvoslást kerestek volna bajukra. Hogy ezt nem tették meg és nem teszik meg, ezt nevezem én „jól neveltség”-nek. Hát Te minek nevezed?!

8. Hogy nyilatkozatomnak az „udvarias aktus”-ra vonatkozó részét

nem érted, arról én nem tehetek. Pedig elég világosan és érthetően írtam. És ma is ezt tartom: „Ha egy kis udvariassággal ki lehet húzni valamelyik ügynek a méregfogát, ha meg lehet akadályozni azt, hogy a kérdéses ügy el ne mérgesedjen s a kívánatos békesség továbbra is fennmaradjon, miért ne legyünk udvariasak?!“ Legfeljebb annyit változtatok rajta, hogy ha netalán az „udvariasság“ szó igen világinak és köznapinak hangzik, helyébe ezeknek a szavaknak valamelyikét teszem: „Krisztusi türelem“, „elfedező szeretet“, „megbocsátás“. Avagy ama szeretet gyakorlásának, amelyről az mondatik, hogy „hosszútűrő“, kegyes, mindent elfedez, mindent eltűr és soha el nem fogy“ — csak felülről lefelé van és lehet helye, alólról felfelé soha?!

9. Viszonválaszod utolsó kibekezdésére a következőkben felelek: Való igaz, hogy az esperes „az anyaszentegyház nagy érdekei mellett mi érettünk, a mi — és mieink — javáért is dolgozik“, — de ugyanezt teszi a legutolsó közkatona is. Való igaz, hogy „nekünk „közpapok“-nak nem az a feladatunk, hogy az esperest kisebbsítsük, tekintélyében alább szállítsuk, erőtlenníteni igyekezzünk“ — hiszen ezzel végeredményében Anyaszentegyházunknak és így magunknak is ártanánk — de másfelől ez nem azt jelenti, hogy mi subordinált eszközök legyünk az esperesek kezében, akiknek még külön véleményünk sem lehet és akik ne merjünk hozzászólni semmihez — nehogy a mi esperesünknek „nehézségeket okozzunk“; ellenkezőleg a mi külön véleményünk — nem előtérbe-tolásával, amint Te írod, hanem — szabad és őszinte megnyilatkozásával és törvénytárgyalatunkkal nyújtunk segédkezet a mi esperesünknek, hogy felelősségteljes nehéz munkáját minél eredményesebben végezni és kötelességeit minél hívebben teljesíteni képes legyen. Abból a bizonyos „szeretetünkből folyó kész engedelmisségünk“-ből a kész engedel-mességet hagyjuk a pápistáknak és mi elégedjünk meg a „szeretet“-tel. Ennél többre nincs szükségünk, de viszont kevesebbrel se elégedjünk meg. Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait“ (I. Kor. IV. 1.) Legyünk szolgák, de a Krisztus szolgái. Egymás-nak pedig ne legyünk se urai, se szolgái, hanem testvérei.

Szives üdvözléssel testvéred az Űrban:

Balázsfalva, 1930. VII. 19.

Derzsi Endre.

HÖNIG FRIGYES, ARAD

Románia legrégibb és legnagyobb

harangöntődéje

ajánlja saját találmányu szabadalmazott

H A R A N G J A I T

Str. Gh. BARIȚIU No. 10—21.

Alapított 1840-ben

a legtisztább harang-bronzból, a hangok előre való meghatározásával. — Vas harangszerelvények és harangállványok. — Villamos haranghúzó motorok. Érdeklődők kérelnék e lapra hivatkozni.

Csak félreértésről lehet szó.

— Elégtételiül a *bánáti* egyházmegye nagytiszteletű lelkészi karának. —

Zöld Mihály esperes úr volt szives nekem is megküldeni a *bánáti* egyházmegye esperesi hivatalának 1923—1930. sz. körlevelét, hogy világosan láthassam és lássam be, hogy indokolatlanul róttam meg a *bánáti* egyházmegyét, amikor lapunk f. évi 13. számában, a 204. oldalon a következő megállapítást tettem: „Egyetlen egyházmegye a *bánáti*, amelyben nem vállalták az előfizetési díjaknak a kongruából való levonását”. Miután ez a körlevél megment az egyházmegye minden lelkészi hivatalának és nekem nincs módomban külön-külön minden lelkésztestvéremnek írni, ez uton óhajtom megtenni ezt. Előre bocsátom, hogy megróvásról nem volt, legfeljebb csak félreértésről lehet szó. Annál nagyobb az én örömöm, hogy ime alkalmam nyílt — eloszlatni ezt a félreértést is.

Tehát ott kezdődött a dolog, hogy ez év elején az eddigi rendes szokás szerint minden egyházmegyébe megkeresést küldöttem a múlt évi hátralékok és a f. évi I. félévi előfiz. díjak kongruából történendő levonása tárgyában. A *bánáti* egyházmegye pénztárosától, aki a megelőző években készségesen támogatott az előfiz. díjak inkasszálsát ill., megkeresésemre 26—1930. sz. alatt a következő választ kaptam: „Nagytiszteletű Derzsi Endre ref. lelkész úrnak. Balázsfalva. Kedves Barátom! Sajnálattal kell veled közölnöm, hogy lapodnak előfizetési díjait sem a most szétküldött kongruából le nem vonhattam, sem ezután nem kezelhetem, mert általános a tiltakozás mindenféle levonás ellen, jobban esik azt mindenkinek magának fizetni vagy — nem fizetni. Különben sem vagyunk mi, kongruakezelő pénztárosok valami kedvesek — az 1% kezelési díj levonása miatt — előttetek, hátha még a lapok nem fizetett díjait is csak úgy egy pennavakarintással — levonjuk. A magam részéről továbbra is felajánlom szolgálatomat és szeretettel maradok Ujmosnicán 1930. febr. 13-án jó barátod Kiss Imre e. m. pénztáros”.

Erre a merő elutasításra — amiben tehát még a lehetőség sem volt sejtetve annak, hogy az e. m. Lelkészegyesület, mint olyan adhat engedélyt a levonásra, ha e tárgyban kérést intézek hozzá — mit volt mit tennem?! Abban a hiszemben, hogy ez ellen appelatának helye nincs és pénztáros testvérem az egyházmegye hivatalos és megmásíthatatlan véleményét képviseli — lapunk f. évi 5. számában, a 80. oldalon, *szerkesztői üzenetekben* fordultam a *bánáti előfizetők*hez — és hivatkozva a fenti elutasító válaszra, kértem őket a díjak külön-külön való beküldésére. Az eredmény azonban — amint a hivatkozott esperesi körlevélben közölt kimutatásból is látható — majdnem a semmivel volt egyenértékű.

Mikor aztán beléptünk a II. félévbe és aktuálissá váltak a II. félévi előfiz. díjak levonása tárgyában intézendő megkeresések, mit volt mit tennem a *bánáti* e. m. előfizetőivel?! A pénztáros testvéremhez már nem fordulhattam, hogy pedig az esperes úr valamiképpen segítségemre jöhet, arra — az igazat megvallva — nem is gondoltam, olyan kategorikus volt megelőzőleg az elutasító válasz — és így kénytelen voltam lapunk f. évi 13. számában a 204. oldalon annak megállapításával,

hogy „egyetlen egyházmegye a *bánati*, amelyben nem vállalták az előfiz. díjaknak a kongruából való levonását“ — ismétellen felhívni az előfizetőköt „hogy minden sürgetés bevárása nélkül szíveskedjenek az esetleges hátralékokkal együtt előfizetésüket rendezni“. És kérdem, hogy az előzmények után nem joggal tettem-e ezt a megállapítást, hogy a *bánati* e. m.-ben nem vállalták az előf. díjaknak a kongruából való levonását? A hiba ott lehetett, hogy miért nem fordultam egyenesen az esperes úrhoz? Vagy tán még inkább ott, hogy nem kaptam az irányban felvilágosítást, hogy a levonási tilalom nem szent és sérthetetlen, meg van rá a mód és alkalom, hogy a levonás keresztülvihető legyen!?

Valószínűleg ennek a hibának ösztönszerű megértése adhatott impulzust nekem, hogy még egy utolsó kísérletet tegyek és ott végezve, ahol kezdenem kellett volna, megkeresést intéztem az esperesi hivatalhoz. És az esperes úr igazán hálára kötelező és szinte megszágyenítő megértéssel és jóindulattal honorálta megkeresésemet. Így született meg az 1923—1930. sz. esperesi körlevél, melynek minden sorából önzetlen ügyszeretet és megértő testvéri szellem árad ki. Jóleső örömmel olvasom belőle és hogy mások is velem együtt örülhessenek azon, közlöm a körlevélből a következőket: „Ami a bánati református lelkészi karnak a *Lelkészegyesülethez* való viszonyát illeti — mindennemű félreértés és félremagyarázás elkerülése szempontjából — határozottan leszögezem, hogy a bánati lelkési kar — valahányszor e kérdés tárgysorozatunkban szerepelt — mindannyiszor egyértelműleg és határozottan kifejezést adott azon meggyőződésének, hogy a lelkészek eredményes együttműködését *Lelkészegyesület* útján látja elérhetőnek s épen azért helytelenít minden olyan megnyilatkozást, mely egy ilyen egyesülés elé gátakat akar emelni“. Szolgáljon ez a férfias és emelkedett hangú nyilatkozat erősítéssül azoknak, akik az I. t.-c. escedékes zsinati tárgyalásától félve a Lelkészegyesület sorsa felett féltő szeretettel aggodalmaskodnak — és viszont szolgáljon feleletül azoknak, akik még most is azt mondják vagy legalább is gondolják, hogy a romániai ref. papság nem is olyan erősen ragaszkodik a Lelkészegyesülethez, az csak „egy pár izgága és nyugtalan vérű“ embernek fixa ideája.

A körlevélből különben tudomásul veszem — amit eddig nem tudtam — hogy a pénztáros-testvérünk a levonást azért nem vállalhatta, mert ez a kérdés még nem szerepelt az egyházmegye lelkészegyesületének tárgysorozatán. És e helyről is szeretettel kérem ennek a kérdésnek az őszi gyűlés tárgysorozatára való szíves felvételét. Hálásan köszönöm továbbá az esperes úr névszerinti szíves felhívását az előfizetési díjak rendezése tárgyában és e helyről is szeretettel kérem azokat, akiket illet, szíveskedjenek hátralékaikat vagy beküldeni vagy pedig írásos meghatalmazást küldeni a pénztáros urnak, hogy az előf. díjak a kongruából levonhatók legyenek.

Illetőleg ennek az utóbbinak valamelyes módon módosulnia kell. T. i. amikor e sorokat írom, akkor kapom a bánati e. m. pénztárosának 197—1930. sz. hivatalos levelét, amelyet — hogy megörökítem minden sorát — szószertint közlök: „Kedves Barátom! Esperesi hivatalunk XIV. körlevelében most olvasom, hogy egyházmegyémet megróttad, mert nem vállalta az előfizetésnek a kongruából való levonását. Felkérlek, hogy

lapban ilyen valótlanságot ne írjal. *Én* nem vállaltam!! *Én* a pénztáros. Ezt irjad, állom, de egyházmegyém — kérlek — kiméld meg az ilyen hátbavágásoktól. Akkor megírtam, hogy miért nem vállalom a levonást: „Különben sem vagyunk előttetek kedvesek, pénztárosok, a kezelési % levonása miatt.“ Így írtam és ez az ok! Akkor a kerületi pénztárosokat oldalaztad meg, mert a kezelési költségeket levonta, most meg az én egyházmegyém oldalazod, mert *én* nem vonom le a te pénzedet. Ez az én privát dolgom és ha mindenáron szenzáció kell lapodnak, hát üss kedved szerint, de — kérlek — engem üss. Én birom vagy állom, de az ilyen virtuskodást magamhoz méltónak semmi esetre sem tartom. Ismétlem azért, hogy lapodnak előfizetését a kongruából levonni és közvetíteni nem vállalom, épen (most második okból) eljárásod sértő és — a jelzett körlevél kitétele szerint is „megrovásnak tekinthető“ — mivolta után. Lelkészegyesületünk erre felkérhet, egyházmegyénk erre nekem utasítást adhat s akkor — kötelességből meg kell tennem. Ugyanezeket közlöm esperesi hivatalommal is. Végül kérlek, hogy ezután kiméld meg minket, eddig még békességben élő Bánátiakat az eféle kellemetlenségektől. Nemhogy a Lelkészegyesület célját szolgáljad, ellenkezőleg puskaport hintesz vele még közibénk is. Ez még egyelőre csak — a szaga, hát ne vedd rossz névvel, ha ilyen nagy megrémüléssel és nagy ablaknyitással szellőztet Mosnicán, 1930. jul. 15-én a te jó barátod Kiss Imre, ref. lelkész, e. m. pénztáros“.

Tartozom lapunknak, lapunk célkitűzésének és végül saját magamnak is, aki egy közös, egyetemes cél érdekében lapalapítás és fenntartás — uti figura docet — nagyon sokszor hálátlan szerepét vállaltam magamra, hogy az én „jó barátom“ utszéli stilusu, valótlanságoktól hemzsegő levelére nyilvánosan válaszoljak. És mindenek előtt leszögezni kívánom — és az igazság is ez — hogy nem azt írtam, hogy a „bánáti egyházmegye nem vállalta“, hanem azt, hogy „a bánáti egyházmegyében nem vállalták“. A kettő között pedig — akármilyen kicsiny is, de — van különbség. Hogy ki nem vállalta, azt világosan megmondtam és megírtam először, lapunk 5. számának már hivatkozott szerkesztői üzenetek c. rovatában. Ellenben valótlanság az, mintha a pénztáros „a kezelési % levonása miatt“ nem vállalta volna a levonást — ez csak mellékszöveg volt — hanem az igazság az, amint ő maga írta hivatkozott első levelében: „mert általános a tiltakozás mindenféle levonás ellen, jobban esik azt mindenkinek magának fizetni vagy nem fizetni“. Tehát a legenergikusabban visszautasítom Kiss Imrének azt a beállítását, mintha lapunkban valótlanságot írtam volna. Tudom, hogy egy szerkesztőnek sok mindent el kell nyelnie. De hogy ilyen utszéli hangot el nyeljek, arra nem vagyok kapható, ha mindjárt emiatt 24 óra alatt be is kellene szüntetnem a lapot. Méltó párja ennek a hangnak, amikor az én „jó barátom“ arra kér engem, hogy kiméljem meg az egyházmegyét a háborgatásoktól és kiméljem meg a még békességben élő Bánátiakat az eféle kellemetlenségektől. Ezekre a feleletem csak ennyi: feltétlen tisztelettel hajlok meg minden egyházmegye — és így a bánáti egyházmegye előtt is —, nincs szükségem Kiss Imre-féle oktatásokra, — és feltétlen tisztelettel hajlok meg minden lelkésztestvérem előtt, aki azt megérdemli, — őt ellenben, aki az előfizetési díjak kezelésének visszautasítása után is

készséggel elfogadta lapunk tiszteletpéldányát, meg fogom kimélni, annyira, hogy a címére küldött tiszteletpéldányt még ezzel a számmal beszüntetem.

Bocsásson meg a bánáti egyházmegye mélyen tisztelt lelkészi kara, hogy mindezekre nyilvánosan kitértem. Sokat elhallgattam azok közül, amiket első impresszióim alapján válaszolni akartam, de viszont hogy mindent elhallgassak, arra elegendő önuralmam nincs. Most pedig ezek után kérdés tárgyát fogja képezni az előfizetési díjak mikénti kezelése. Az csak természetes, hogy egy olyan embert — ha mindjárt kollega is — aki a fenti hangon ír nekem, sem most, sem a jövőben kéréssel megkeresni nem fogok. Amennyiben az esperes úr lesz szives a kérdést egyházmegyeileg — legjobb belátása szerint — kedvezően elintézni, természetesen hálával és köszönettel veszem. Amennyiben pedig ennek valamelyes akadálya lenne, nem lesz más megoldás, mint — a lapot csak oda küldeni, ahol az előfizetés rendezve van. Én nem így gondoltam el, de hát az élet és annak kényszerítő körülményei sokszor áthúzzák a mi számításainkat.

Végezetül, miután az esperes úr körlevelében volt szives meghirdetett predikációs könyvem *előfizetési felhívására* is kitérni, közölni kívánom, hogy e felhívást a bánáti egyházmegyébe is megküldöttem, de tekintettel arra, hogy hátha eltévedt, most már — élve szives jóindulatával — egyenesen az esperes úrnak küldöm meg és kérem e téren is úgy az esperes úr, mint érdeklődő lelkésztestvéreim szives támogatását.

Mindezeket ilyen részletelességgel a félreértések teljes tisztázása végett írtam meg. Mert ismételtlen hangsúlyozni kívánom, hogy *megrovásról nem volt, legfeljebb csak félreértésről lehetett szó!*

Balászfalva, 1930. júl. 20.

Testvéri szeretettel

Derzsi Endre,
felelős-szerkesztő.

I R O D A L O M.

Előfizetési felhívás.

Huszonöt éves rendes lelkészi szolgálatom emlékére a Harangszó kiadásában „*Nékem a Krisztus élet*“ címen egy kötet temetési beszédet adok ki. Szokatlan jelenség, hogy én a temetési beszédeken kezdek, de ennek nálam mély lélektani oka van. A koporsónak a rendesnél szokatlanabb mértékben kellett éreznem az erejét. A több száz koporsó között négyeszer állottam legkövetlenebb szeretteim koporsójánál. Két drága feleségem, két egyetlen fiam koporsójánál, — akik valamennyien villámlás-szerűen, rövid két év leforgása alatt vonultak át otthonomból az örökkévalóságba, — egy-egy régi világ omlott össze nagy robajjal előttem. A négy koporsó, az öt kicsiny árva, az én nyomasztó özvegységem, a nyakamba szakadt rettenetes sok gond és az e világ szerinti tanács-talanság bizonyult az Isten kezében alkalmas eszköz gyanánt arra, hogy testet öltönn bennem az íge: *Nékem a Krisztus élet*.

Élettel áldott meg az Úr szeretteim koporsójánál s ezért életet keresek a koporsónál. Ennek a lelki igyekezetnek akar szerény bizony-sága lenni e kötet, amely nyolc ivnyi terjedelemben 38 beszédet és néhány imádságot fog tartalmazni.

A mű aug. végén jelenik meg és 120 lei lesz az előfiz. ára. Azoknak, akik a pénzt előlegesen beküldik, portómentesen küldöm meg a könyvet.

A B. F. R. A.

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület összes hatóságai, intézményei, hivatalosai, egyházi és világi rendben levő tagjai mélyszégyen szomorúsággal jelentik, hogy

méltóságos domahidai

DOMAHIDY ELEMÉR úr

a királyhágómelléki református egyházkerület első főgondnoka, a romániai református zsinat elnökségének tagja, nyug. főispán, volt szenátor stb. stb.

Áldott s tevékeny életének 65-ik, főgondnokságának 8-ik évében, f. évi július hó 20-án Szatmáron az Úrban csendesen elhunyt.

Széles mezőket átfogó közéleti működésében nagy tudását, bölcs élettapasztalatát, egész maga-magát mindenestül és mindig egyetemes érdekek szolgálatára szentelte. Mindezekben kisugárzott férfias jelleméből református Anyaszentegyházunkhoz való gyermeki hűsége és tántorithatatlan ragaszkodása, — ősi családjának századokon átragyogó emez áldott öröksége és hagyománya. Ezzel az igaz magyar kálvinista hithűséggel állt oda — a hívek egyetemének oszlatlan akaratóból — a születő egyházkerület sok bajjal, viharral küzdő hajójának kormányára mellé is mint annak főgondnoka és vezette azt hűséggel hosszas betegségének szenvedései közepette is, élete utolsó órájáig. És mert sohasem önmagát kereste, meg kellett találnia önmagát: s önmagában a kegyelem Istenének alázatos és éppen ezért diadalmas eszközeit.

Lelkének földi sátorát folyó hó 22-én déli 12 órakor Szatmárt tartandó gyászistentisztelet után fogjuk Domahidára szállítani és ott aznap a családi sirboltban a boldog feltámadás reménye alatt csöndes nyugalomra helyezni.

Oradea—Nagyvárad, 1930. július 21.

ORGONA-HOMLOKZATSIPOK

a rekvirált sipok helyébe elsőrendű kivitelben készülnek

WEGENSTEIN L. FIAI

orgona- és harmoniumgyárában. **TIMIȘOARA.**

Kitűnő hangu harmoniumok és pedálos harmoniumok állandóan raktáron. Orgonajavítások, tisztítások és hangolások pontosan eszközöltetnek. Költségvetéssel és harmonium árjegyzékkel díjtalanul szolgálunk.

KÜLÖNFÉLÉK.

Domahidy Elemér.

A királyhágómelléki egyházkerületnek mély gyásza van. Első főgondnoka: Domahidy Elemér július 20-án, Szatmáron, 65 éves korában meghalt. A szatmári és ugócsai nemes családok élén álló volt familiája, amelynek magyarságánál, csak az anyaszentegyházunk volt drágább. Ilyen körben nyert lelki értékeit csak növelte a debreceni kollégium, hol jogi tanulmányait is végezte. A közigazgatási pályára ment s itt népe iránt való nagy szeretettel munkált, közben képviselőködvé is, míg végre is mint Hajdúvármegye és Debrecen város főispánja fejezte be magas ivelésű közigazgatási pályáját. Egyházáért való munkásságát mint a nagykarolyi egyház presbitere 25 éves korában kezdte s azóta negyven esztendőn keresztül szent komolysággal véve a királyi papság bibliai elvét, 28 éves korától mint a nagykarolyi traktus tanácsbírája, 31 éves korától mint traktualis kurátora vezetett az egyházáért való áldozatos munkában 25 éven keresztül. 1922. évben lett az egyházkerület első főgondnoka, amely tisztében semmi sem volt nála égetőbb probléma, mint az egyház Krisztusban való megújodása, de ezt nemcsak a lelkes kar feladatának tekintette, hanem ennek teljes szívvvel és hittel való munkálásában a világi elem elkötelezettségét is hirdette. — Ezt a kötelezettséget hiven is teljesítette ő ma elsőben, mig nem a testi nyomorúság ágyba döntötte. Temetése nagy részvét mellett július 22-én volt Szatmáron, Csernák Béla püspökhelyettes és

Boross Jenő e. ker. tanácsbíró fungálásával. Az erdélyi kerületet Kádár Géza generális direktor és dr. Ilyés Gyula képviselték.

Legyen hite az elhunytinak halálában is valóság!

Marosnémeti templomszentelés. Jun. 29-én a hunyadmegyei magyarságnak felemelő ünnepségben volt része. A marosnémeti — 1926 – 27. években beomlott református templomot szentelte fel dr. Makkai Sándor püspök ur és Baczó Lajos hunyadmegye eszperese. A templom gróf Horváth Tholdy Rudolf 80.000 L. adománya. gyűjtése és néhai Balogh Sándor lelkész 15.000 L. gyűjtése révén építettett ujja 120.000 Lei költséggel. A felszentelés az új liturgia szerint történt. A dévai és marosiílyei dalárdák jól előadott énekszámokkal emelték az ünnepi istentiszteletet. A felszentelési ünnepen 8 lelkész jelent meg. A felszentelés után Püspök ur, a megjelent lelkészek kíséretében — köszönetet mondott gróf Horváth Tholdy Rudolfnak a templom ujjaépítésért tett munkálkodásáért. Majd a Püspök ur előtt tisztelgett: az egyházmegye, a marosnémeti egyházközség; az ehmei Nőszövetség élén gróf Horváth Tholdy Rudolfné elnökkel; végül a dalárdák. A megjelent vendégek részére buffet volt a grófi kastélyban. Délután 6 órakor a Püspök ur előadást tartott Déván a nőszövetség vallásos estélyén.

A VII. református nagyhét Marosvásárhelyt fog megtartatni szeptember 9 – 14. napjain. A programot részletezni feleslegesnek tartjuk, miután az megjelent mind-

két egyházkerület hivatalos lapjában. Csak annyit kívánunk megemlíteni, hogy a rendezés körül két áldásos ujtás történt. Az egyik az, hogy a két egyházkerület által közösen tartatik meg — miképen az elkövetkezendők is közösen fognak megtartatni. A másik pedig az, hogy tekintettel van az Anyaszentegyház összes munkásaira és egy-egy napot szentel a tanítók-, tanárok-, lelkészek és nőszövetségek számára. Hisszük, hogy ez a nagyhét is, mint a megelőzőek, Isten dicsőségét és Anyaszentegyházunk javát fogja szolgálni.

A Királyhágómelléki Egyházkerület június hó 26-án tartotta rendes közgyűlését Nagyváradon. A szokatlan forróság ellenére is látogatott volt a gyűlés és kitartottak az atyák. *Sulyok István* püspök imádsága és megnyitó beszéde után alakult meg a közgyűlés és pedig dr. *Nagy Sándor* legidősebb egyházmegyei gondnok társelnökségével. Alakulás után üdvözölte a gyűlés az új királyt és felesküdték az újonnan választottak: dr. *Kölcsey Ferenc* v. tanácsbíró, dr. *Soós István* v. aljegyző. Érdengolegen nem fizetik a hívek a lelkes járandóságot, ezért azt az országgyűlési román képviselőt, aki őket erre i zgattla, világi bi-

róság elé viteti a közgyűlés. Világi hatóságok voxaturája és agrársérelmek miatt illetékes minisztériumokhoz, sőt a trónhoz fordult közgyűlés.

A Baldácsy-alap 60.000 Leiéből 24.000 Leit utalt a közgyűlés nyugdíj nélkül tengődő lelkész özvegyeknek. A kolozsvári theologia segélyének megállapítására bizottságot küldött ki a közgyűlés. — A nyugdíjintézet alapszabályának az érmelléki lelkesztéstvérek által kért módosítását (t. i. hogy enyhíttessék a szigor a nyugdíjba mehetésnél) a közgyűlés elvetette azért, hogy a nyugdíjotkáu sérelem ne essék. — Az új énekes könyvet saját kezelésében nyomatja ezután a kerület. — Több kisebb ügy elintézése után d. u. bírósági gyűlés volt.

Egy ref. papné 7 éves kis leányával idős házaspárnál vagy magányos úrinőnél házvezetőnői állást keres szeptember 1-ére. Megkeresések lapunk felelős szerkesztőjének címére küldendők.

Szerkesztői üzenetek:

sz. Leveledet kaptam, de az abban jelzett cikket nem. Pedig ilyesmi nem igen fordult elő az utóbbi időben. Így tehát könnyen eleget tehetek a leveledbe jelzett kívánságodnak. Szív. üdv.

REFORMÁTUS LELKÉSZEK LAPJA

Megjelenik: havonta kétszer.

Előfizetési díj:
egész évre 240 leu, fél évre 120 leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Blaj—Balázsfalva
Jud. Tárna Mică.

Felelős-szerkesztő:

DERZSI ENDRE
balázsfalvi lelkész.

Társ-szerkesztő:

PELESKEY SÁNDOR
szatmárhegyi lelkész.

A harmonikus együttműködés titka,

allas

A különböző mentálitások kiegyenlítődési lehetősége.

A legtöbb ember — tisztelet a kivételeknek — két emberből van összetéve: egy *arisztokratából* és egy *demokratából*. Arisztokrata, ha *lefelé* néz és demokrata, ha *felfelé* tekint. Lefelé *primus*, felfelé *par* akar lenni. A primus-t természetesnek találja, a par-t pedig követeli magának. Az egyházi életben is kísért ez a veszedelmes életfelfogás. És nem is lehet rajta csodálkozni. Hisz még a tanítványok sem voltak képesek ettől szabadulni. Pedig ők nap-nap után és színről-szinre láthatták a Jézus fenséges példáját. Az Írás szerint *támada köztük versengés, hogy ki tekinthető nagyobbaknak*. És Jézus hiában mutatta meg a helyes utat. *Aki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint aki legkisebb és aki fő, mint aki szolgál*. Az út csakhamar járatlaná lett, mert nem konveniált az uralkodni vágyás felé hajló emberi természetnek.

A katolikus egyház meg is feledkezett róla. Kialakult a *telcintély* elve — és ezzel az evangéliumi egyenlőség sorsa hosszú időre meg lett pecsételve. A reformációnak kellett jönnie, hogy a többi mellett ezt is kibányássa. És a reformációnak — speciel a kálvini reformációnak — tényleg egyik sarkalatos tétele a *primus inter pares* lett.

A tétel tehát meg van. A baj csak az — azonban ez

épen elég — hogy e tételt ki-ki úgy magyarázza, amint egyéni érdekeinek leginkább megfelel. Vannak, akik a *primus*-ra helyezik a hangsúlyt. És vannak, akik a *pares*-t hangsúlyozzák. Pedig, ha nem csalódom, a kérdésnek igazi keresztyén értelmezésében — csak a harmadik szón: az *inter*-en lehet egyedül a hangsúly. A *primus* hangsúlyozása veszedelmes, mert magában hordja a nagyravágyásnak, az uralkodni akarásnak keresztyénietlen gondolatát. A *pares* hangsúlyozása is veszedelmes, mert ebben viszont az elégedetlenségnek, a lázongásnak gondolata van meg. A hangsúly egyedül csak az *inter*-en lehet. Ez a kiegyenlítődési pont. Az arany középút. A hangsúlynak az *inter*-re való áttétele megtöri úgy a *primus*-nak, mint a *pares* nek merevségét: megszűnnek ellenségek lenni, testvérekké lesznek. Csak az ilyen hangsúlyozás biztosítja a megértő és harmonikus együttműködést.

Mert mit jelent — a hangsúlyt az *inter*-re tenni? Megfékezni a *primus*-t hangsúlyozó arisztokratikus éntünket, hogy el ne ragadtassa magát — és ugyanakkor megfékezni a *pares*-t hangsúlyozó demokratikus éntünket is, nehogy a demokrácia durva demagogiába csapjon át. Megalázni magunkat, feláldozni éntünket, türni, lemondani, hűségesen munkálkodni a *köz*-ért, — ezt jelenti a hangsúlynak a *primus*-ról és *pares*-ről az *inter*-re való áttétele. Csak így alakulhat ki az az egészséges *papi közszellem*, amely Isten Lelke által ihletett, amely ma — fájdalom — nincs meg, amelynek kialakulását öntudatosan munkálni — lapunk is elsőrendű feladatának tekinti. **D. E.**

Karunk közéleti szerepéről.

Rev. Reginald Soronsen, a tekintélyes és nagyhirű papképviselő s az angol parlament külügyi bizottságának tagja, a fenti kérdésről a következőket mondja:

— Szerintem a papságra rendkívül fontos szerep vár a népek politikájának intézésében, mert senki sem áll olyan közel a néphez, mint a pap és *senkisé ismerheti úgy a tömegek mindennapi életét és szociális viszonyait*. Mindenkinél jobban kell tudniá és éreznie, hogy mire vágyik a nép és miben szenved hiányt. De éppen ezért nagy felelősség hárulik a papságra. Ha megérti és átérzi égi és földi hivatását és *azt fölébe helyezi a hatalmasok kegyeinek, akkor föltétlenül meg van az ereje ahhoz, hogy a hivatalos kormányzatot hasznos és célszerű szociális politikára sorsítsa*. Ez az oka annak, hogy az angol szocialista párt fejlődésében oly nagy szerepe van a papságnak, mely felismerte a szocialista pártnak a leg-

szélesebb néptömegek érdekeit szolgáló eszméit és a maga hatalmas erkölcsi erejét céltudatosan és készségesen állította a szociális eszmék szolgálatába.

A szocialista párt is felismerte a papságnak ezt a törekvését, de felismerte erejét is és ez a kettős találkozás eredményezte azt, hogy az angol parlamentnek majdnem valamennyi papképviselője a szocialista pártban foglal helyet. Az angol papság szocializmusát azonban nem szabad összetéveszteni a kontinens néhány országában meglevő klerikális jellegű keresztyénszociálizmussal.

Ismerjük azokat az érveket, amelyeket a szociálizmus ellen hangoztatnak, hogy vagyoni különbségek mindig voltak és lesznek és hogy a nyomort és a szegénységet úgy sem lehet megszüntetni. Jobb tehát békében hagyni a világot és semmit sem csinálni, mint új utakon való kísérletezéssel, a meglevő javakat veszélyeztetni, — mondja az óvatos konzervatizmus. Nem lehet semmit sem tenni! Ugy sem lehet segíteni! — igen kényelmes álláspont és minden látszólagos biztonsága mellett is nagyobb veszedelmeket rejt magában, mint a kísérletezések és reformok útja. Mint a fáradt, öregedő ember mindig hajlandó a tétlenségre, *a magukat kiélt vagy elfáradt nemzetek is hajlanak a konzervatizmusra, a maradiság, a semmittevés politikájára.*

Pedig bármennyire is megoldhatatlannak tűnteti fel a kényelmes konzervatizmus korunk szociális súlyos problémáit, a szegénység és kiáltóan igazságtalan vagyoneelosztás kérdését, kétségtelen, *hogy ezeknek a szociális bajoknak a megoldása sem nehezebb, mint azé a sok száz más kérdése, amelyet évszázadok folyamán sikerrel oldott meg az emberi akarat, erő és tehetség.* Foglalkozni kell vele, hogy orvosolhassuk. A keresztyén-ség tanításának szelleme is azt követeli. És így, *a gyógyítás munkájában való részvétel az egyháznak és a papságnak elsősorú kötelessége, de nem csak kötelessége, hanem érdeke is.* Mit szólnának ahhoz a küzdők és nyomorgók százezrei és milliói, ha azt tapasztalnák, hogy legfőbb vigasztalójuk: *a vallás magukra hagyja őket, sőt ellenséges álláspontra helyezkedik az érdekeiket képviselő és megsegítésért küzködőkkel szemben?*

Évtizedek óta munkálkodom a legszegényebb néprétegek között és azt tapasztaltam, hogy éppen ezeknek a tömegeknek a hitét és vallását erősíti az, ha látja, hogy *a vallás embere nem csak lelkével, de anyagi és testi jólétével, szociális helyzetük javítására törekszik.* Ezt felismerte a southwarki püspök is, aki az anglikán egyház zsinatán felhívta a papságot, hogy éppen a tömegek hitének megmentése érdekében legyenek támogatói a szociális törekvéseknek, mert a vallásnak nem lehet neme-sebb és fontosabb feladata, minthogy azok mellé álljon, akik a sötét nyomoron segíteni akarnak.

Regáti misszió.

„Először a mieinket.“

Miután a Ref. Lelkészek Lapjában fentti cím alatt nem rég megjelent cikkem, magán értesüléseim alapján, félreértésre adott okot, annak bizonyítására, hogy sem közösségeket sem egyeseket bántani nem volt szándékomban, minden esetleg gunyos vagy sértő hangot félretéve, álláspontomat a következőkben vagyok bátor vázolni.

Természetesen, mint ott, úgy itt sem térek ki elvi kérdésekre, nemcsak azért, mert az nagyon hosszadalmas lenne, hanem különösképen azért, mert szerintem talán egyetlen dolog sincs, amiben annyira nélkülözhető lenne az elvi megvitatás, és annyira nélkülözhetetlen a gyakorlati megvalósítás, mint épen a regáti misszió kérdése.

Távol legyen tőlem, hogy nekem az fájna, hogy külmisszióra adakozunk. Nekem az fáj és sokunknak az fáj, hogy a regáti misszióra nem adakozunk. Nem akarom, hogy a regáti misszió előbbvaló legyen, több legyen és értékesebb legyen, mint bármi más misszió, — hiszen ez keresztyén szempontból lehetetlen is, — de annyi minden körülmények között legyen legalább. Ez olyan követelmény, amit nem ember állít fel, hanem Isten ír elő.

Ha fenn említett cikkben nem tudott tisztán kifejezésre jutni ez, állításaimat jelen magyarázat alapján kell fenntartanom, anélkül hogy saját magamat a „vád“ alól egy pillanatig is kivonnám — bár „vádolni“ nem akartam, csak a hibát kerestem, — mert magamat is hibáztatom akkor, ha csak propagálom is a külmissziót, de ugyanakkor elmulasztom propagálni a regáti missziót, vagy legalább nem gondoskodom emennek a propagálásáról is. Mert ez nem más, mint Isten ügye egyik oldalának a kijátszása a másik ellen.

Ez áll még akkor is, ha nem helyezkedünk arra az álláspontra, amelynek értelmében Isten nem teremthette másra a nemzetiségi közösségeket, minthogy azoknak tagjai elsősorban egymás gondját vegyék fel.

Talán az a baj, hogy lekicsinyeljük a Regátot, mint missziói területet, mert belmissziói munkaterületnek nézzük, mert nem láttuk azt a verejtékes munkát, amit igényel; talán az baj, hogy nem tudunk megbirkózni azzal a munkával, ami olyan sok esetben csődöt mondott és amelynek látható eredménye sokszor nagyon buzgó kezek nyomán sem mutatkozott; talán más. Egy bizonyos: Hogy nem kellene mindezeknek úgy lenni, amint vannak.

Bár eszményeinkből nem szabad engednünk, de vigyáznunk kell, mert a mi tulságosan optimizmusra hajló világszemléletünk sok mindent megenged nekünk, akkor amikor — talán rajtunk kívül álló okokból — szomorúan mások és kétségbeesetten szegényebbek vagyunk, mint sokszor gondolnánk.

Nagy Zoltán.

Szerény kiigazítás.

Erdeklődéssel és lelki örömmel olvastam végig a bekecsaljai egyházmegye generális vizitációjáról szóló szépen kidolgozott referátát a *Református Szemléből*. Az olvasónak megragadja a lelkét az a felemelő tény, hogy annak a nagy egyházmegyének minden egyházközségében milyen szép gyülekezeti élet és munka foly. A legutolsó lapon (286. o.) a jelentés természetesen az utolsónak meglátogatott egyházzól szól. Ez Sóvárád. Térben távol vagyok tőle, de lelkileg közel, mindenkinél közelebb. Örömmel olvasom, hogy az iskola munkája minden osztályban igen jó s az iskola az egész vidék reformátusságának egyik ékessége. Szomorú tény azonban, hogy a nagy gyülekezetben pártoskodás dül, aminek következménye, hogy a lelkészi állás üresen áll. A referens ezt írja: ... „*e hatalmas gyülekezet a benne dülő állandó pártoskodások miatt esztendőök óta nem tud lelképásztort választani...*” Ezt bátorodom szerényen kiigazítani. Mert ez az állítás nem felel meg pontosan a valóságnak. A pontos valóság az, hogy épp ellenkezőleg esztendőök óta egyebet sem csinál, mint lelképásztort választ. Többször választott, mindig ugyanazt választotta s még sincs lelképásztora. Választani tehát *tudott* s ha történetesen újból kellene választania, egész bizonyosan újból *tudna*. És hogy többszöri választás dacára ma sincs lelképásztora, vagyis, hogy esztendőök óta a megválasztott lelkész nem tudja elfoglalni állását, illetőleg hogy megválasztatásának jogerőre emelkedése ily soká késik, annak nemcsak a gyülekezetben dülő pártoskodás az oka, hanem egyéb is. Hogy mi, arról alább.

A sóváradi egyházközség lelkészválasztó közgyűlése 1928. október 30-án lelkészévé választotta Máthé Elek bonchidai lelkészt 149 szavazattal 78 ellenében. A választást Sántha Ferencz és társai egyháztagok meglebβεbzték. Az elsőfoku bíróság 1929. február 15-én megerősítette a választást. Panaszlók meglebβεbzték a kerületi bírósághoz s az az 1929. év december havának 11. napján (választás után 1 évvel, 1 hónappal és 12 nappal) a választást megsemmisítette azzal, hogy a régi pályázatok alapján új választást rendelt el, Máthé Eleket sem zárva ki.

A sóváradi egyházközség lelkészválasztó közgyűlése újra összeült 1930. március 3-án s lelkészévé választotta újra Máthé Elek bonchidai lelkészt 144 szavazattal 82 ellenében. A választást újra meglebβεbzték, de most már Vass Dénes és társai. Az esperes 1930 június 16-ra kitűzte a helyszíni vizsgálatot, de hogy a bírósági (I. foku) tárgyalás mikor lesz, az még nem tudható ma sem. Jul. 1. hatállyal helyettes lelkész neveztetett ki Somogyi Endre személyében.

Látható a fentiekből, hogy a gyülekezetben dülő pártoskodás mellett

az egyházi közigazgatásnak, illetőleg biráskodásnak rendkívüli és megdöbbentő lassu menete az oka, hogy a sóváradó lelkeszválasztás ügye még mindig nem tudott dűlőre jutni. S ez a rendkívüli késlekedés szerény véleményem szerint nemhogy kisebbitené, hanem inkább növeli a párt-ellentéteket és igen alkalmassá teszi a talajt, hogy a referens által említett: „... ragadozó farkasok, a különböző secták futkározó apostolai...” a pásztor nélküli nyáj között garázdálkodjanak s hiveink közül sokat elhódítsanak. Bár ne sikerülne nekik!

Az igazság és tényállás kedvéért szenvedtessék el e szerény kiigazítás.

Megváltasztott.

Keresztyén pap és tanító együttműködése Istenországa építésében.*

Örök időkre példa a Pál apostol megállapítása: „*Ēn plántáltam, Apollós öntözt.*” Ez a pap és a tanító munkája.

Lássuk, hogyan válik be ez az életben?

Ēn plántálók, azaz hirdetem: „Isten Igéje élő és ható, alkalmas feddésre, intésre, dorgálásra”, . „olvassuk hát Isten igéjét, odaadó lélekkel és buzgón; gyűljünk össze, mint az első keresztyének és tudakozzuk az írásokat, mert örök életünk van abban”.

Apollós öntöz: Ez a pap hívő, talán nem akarnak maguk is baptisták lenni?! Ki hallott ilyet? Nem magyar embernek való stb.

Ēn plántálók: Ifjak — konfirmált ifjak — egyházunk reménysége, jövőndője! Jertek alkossuk meg az ifjusági egyesületet! Jertek szenteljük oda most a mi szívünket az Úrnak, amíg nem mótelyezi meg a bűn, amíg nem foglalja le a Sátán!

Apollós öntöz: „Hm, érdekes, hogy ily fiatalon besavanyodott szentek legyetek! Egyszer élünk, egyszer vagyunk fiatalok; még az Írás is

* Kiadtam e cikket, mert — dacára az eniatt több izben és több oldalról ért megtámadtatásnak — szerkesztői programom most is a régi, hogy t. i. alkalmat kívánok adni minden lelkésztestvéremnek — komoly felcölőssége tudatában — őszintén és nyíltan feltárni mindazt, ami szíven fekszik. Ugyanekkor azonban nem mulaszt-hatom el az „Apollós“-ok elégtételéül megjegyezni, hogy cikkirő testvérem tulságos sötét színben állította be a kérdést. Hibáját abban látom, hogy általánosít ott, ahol csak szórványos esetekről lehet szó. Mert Istennek hála — vannak tanítóink szép számmal, akik nem keresztezik a plántáló Pálok munkáját, ellenkezőleg sikeresen elősegítik azt. Ami pedig az együttműködés tagadhatatlanul fontos kérdését illeti, erre röviden csak az a megjegyzésem: — hogyan lehetne szó a keresztyén pap és tanító együttműködéséről, ha még a papok együttműködésének kérdését sem tudjuk — közóhajra — megoldani?!

azt mondja: „Örülj ifju a te ifjuságodban“. Tán nem bolondultatok meg ti is, mint a vén asszonyok“.

Én plántálok: Tömörüljünk nőszöveltségbe, karoljuk fel egyházunk ügyét, szolgáljuk teljes odaadással Kr.-t úgy az egyházban, mint a családban.

Apollós öntöz: „Bolond beszéd. A nőszöveltség uraknak való, mit tud tenni egyszerű, tudatlan asszony?! Aztán ki bírja: ott csak a belépti díj (tagdíj) 500 L, de mennyi ajándékot, áldozatot kell hozni azon felül is. Nem igaz az, hogy nem kell fizetni, csak egyszer lépre menjenek, meglátják“.

Én plántálok: Gyermekek, ki sajnál közületek 5–10 percet a vasárnapból, jertek üljünk le annak lábaihoz, ki úgy szeretett, hogy: „kezét rájok vetvén megáldá őket“, ki ölébe vette a gyermekeket és ezt mondta: „ilyeneké a mennyeknek országa“. Jertek ismerjék meg, szeressük meg, kövessük ezt a Jézust!

Apollós öntöz: „Hallatlan mit ki nem talál ez a pap, nem elég szegény gyermeknek egész héten az iskola, még Vasárnap is iskolába jöjjenek? Ott van csütörtök délután, nem papolhat akkor nektek eleget? Eredjetelek erdőre, mezőre, tarka lepkét ütni, illatos virágot szedni, játszani“.

Én plántálok. Már meglátogatom odahaza s munkáik közbe az én hiveimet, hogy közvetlen közelből ismerjem meg szükségüket, nehézségeiket, életküzdelmeket!

Apollós öntöz: Hallotta Gyuri bácsi ez a mi papunk jár házról-házra, mint a koldus; mintha bizony úgy örülnének neki, ha hátráltatja munkájukban, vagy éppen alkalmatlan időben tolakodik?!

Én plántálok: Arról ismer meg minket Kr. hogy az ő tanítványai vagyunk, ha egymást szeretjük. Bocsássunk meg egymásnak és éljünk békességben, mert csak így várhatjuk Istentől bűneink bocsánatát.

Apollós öntöz: Hallotta: „aki léged jobbfelől arcul üt, fordítsd a másik arcodat is“ jó vicc... eredj Mihály vedd ki a járásbírósaágtól a pert, hadd másszon István a nyakadra, már is olyan fennen beszél. István bácsi, hadd üljön bele az öccse a maga házába is, legyen neki kettő s magának egy se: Érdekes! Ha lő rám az ellenség, én ne lőjjek rá vissza. No, cifra dolog mondhatom!

Én plántálok: A templomban nem illik aludni, aki Isten házába készül, pihenje ki jól magát, inkább délelőtt aludjon s csak délután jöjjön friss éber elmével.

Apollós öntöz: Mibe bele nem szól ez a pap? Látszik, hogy úgy él, mint a here, nem tudja, hogy ha egész héten törődik az a test, Vasárnap bágyadt.

Én plántálok: Testvéreim az Ur asztala szent! Azon Isten érettünk

hozott áldozata, megtestesült szeretete tárul elénk. A szeretet asztala „Próbálja meg minden ember magát és úgy egyék... stb...” „Ered békülj meg előbb a te atyádfiával s csak azután... stb.”

Apollós öntöz: Érdekes ez a mi papunk, még azt követeli, hogy ilyen nagy munkaidőben is járjuk a templomot! Aztán azt nem úgy kell érteni, hogy tényleg előbb meg kell békülni az ellenségünkkel, hanem csak úgy, hogy abban a pillanatban ne haragudjunk. Aztán ki látta, hogy valaki azért szerencsétlenül járt, mert urvacsorával élt, hiszen aki urvacsorát vesz, annak minden bűnei megbocsáttatnak.”

Én plántálók: „Nem ihatjátok az ur poharát és az ördögök poharát...” Isten és ember előtt egyaránt utálatos a részeg. De hány ember megy tönkre az ital miatt nemcsak vagyoniilag, de egészségileg, becsületbelileg (existenciája) nem is beszélve arról, hogy lelkileg.”

Apollós öntöz: „Munkás ember megkívánja az italt. Nem is magyar ember, aki a bort nem issza. Már utoljára férfi mivoltunkból is kivetkötetne a tiszteletes úr” stb. stb.

Egy egész életen keresztül így plántál és így öntöz az úr két szolgálója: „A szolgálatokban különbség vagyon, de ugyanaz a lélek”.

Ezért épül oly szépen Istenországa.

Irta:

„Egy tálentumos”

HÖNIG FRIGYES, ARAD

Románia legrégibb és legnagyobb

Str. Gh. BARIȚIU No. 10—21.

harangöntődéje

ajánlja saját találmányu szabadalmazott

Alapított 1840-ben

H A R A N G J A I T

a legtisztább harang-bronzból, a hangok előre való meghatározásával. — Vas harangszerelevények és harangállványok. — Villamos haranghúzó motorok. Érdeklődők kéretnek e lapra hivatkozni.

ORGONA-HOMLOKZATSIPOK

a rekvirált sipok helyébe elsőrendű kivitelben készülnek

WEGENSTEIN L. FIAI

orgona- és harmoniumgyárában. **TIMIȘOARA.**

Kitűnő hangu harmoniumok és pedálos harmoniumok állandóan raktáron. Orgonajavítások, tisztítások és hangolások pontosan eszközöltetnek. Költségvetéssel és harmonium árjegyzékkel díjtalanul szolgálunk.

IRODALOM.

Borsy Kerekes György: *Az Egyetlen út. Az amerikai magyar reformátusok problémája.* A Magyar Egyház Társaság kiadványa. 1930. Duquesne, Pennsylvania. Amerikai Egyesült Államok.

Bennünket református lelkészeket — csak természetes, hogy érdekel, érdekelnie kell minden mozgalomnak, ami a világhálvinizmus keretei között foly le. Mennyivel inkább érdekel, érdekelni kell annak a mozgalomnak, ami a magyar reformátusok életében jelentkezik. Az Amerikai Egyesült Államokba szakadt magyar református véreink egyházi életéről szórványosan, itt is, ott is lapjainkban és még inkább az amerikai magyar ref. lapokból többször olvashattunk, de az amerikai magyar reformátusok problémáját olyan világosan és áttekinthetően talán senkisé is írta meg, mint *Borsy Kerekes György* fent jelzett tanulmányában.

A tanulmány hat részre oszlik. Az I. rész történeti áttekintést nyújt a *negyven éves multról*. Megtudjuk belőle, hogy az első szervezkedési kísérletek 1890-ben indultak meg és 1895 végéig kizárólag a Reformed Church védő szárnyai alatt folyt a munka néhány szervezett gyülekezetben. Ezután akcióba lépett egy másik amerikai felekezet is, a Presbyterian Church és bekerült az amerikai magyar reformátusok életébe a „presbiteriánus misszió” is. De bekerült a torzsalkodás is, mely végeredményben a magyarországi konvent beavatkozására vezetett. A beavatkozás még nem lett volna baj, ha elhamarkodás nem történik. De az történt. U. i. 1904-ben gróf Dégenfeld József, ki a konvent megbízásából sorra járta az amerikai magyar ref. gyülekezeteket, munkája befejezéseképen közös értekezletre hívta össze mindkét csoport (reformed és presbiteriánus) lelkészeit. Ezen az értekezleten aztán az a megállapodás történt, hogy a két, eddig magyar munkát segélyező amerikai felekezetet a Magyarországi Ref. Egyház hivatalosan keresse meg a fennhatóságuk alá tartozó gyülekezetek és papok elbocsátása iránt, hogy így az egység a további munkában megteremthető legyen. Sajnos, ez a megállapodás csak papiron maradt. Mert a Reformed Churchnél működő papoknak sikerült Dégenfeld grófot rávenni arra, hogy még hazautazása előtt alakítsa meg a konvent fennhatósága alá tartozni akaró lelkészek és gyülekezetekből a Magyarországi Ref. Egyház első amerikai egyházmegyéjét. Ez pedig elhamarkodott dolog volt, mert egyrészt befejezett tények elé állította a két amerikai felekezetet, másrészt mert elkeserítette azokat a lelkészeket és gyülekezeteket, akik az alakításon nem vettek részt. Megindult tehát az az áldatlan háború, melyet „csatlakozási harc” néven ismer az amerikai magyarság történelme. Mindenik csoport két fronton harcolt. A konventiek a reformed és presbiteriánusok, azok viszont a

konventiek és egymás ellen. És ha a világháború 1914-ben ki nem tör, akkor néhány év alatt Amerikában valószínűleg csak egy magyar református egyházi csoport maradt volna — és ez az egy: a konventi csoport lett volna. De jött a háború — és ez a konventi egyházmegyékhez tartozó csoportot (t. i. a konventi csoport már 1911-ben 2 részre oszlott, u. m. keleti és nyugati egyházmegyékre) nagy és súlyos megpróbáltatásoknak tette ki. Sőtétben dolgozó kezek hol itt, hol ott helyeztek el feljelentéseket a papok ellen különböző hatóságoknál azon a címen, hogy a háború előtt, sőt egyideig a háború alatt is kaptak fizetés-kiegészítésül különböző segélyeket. Ehez járult, hogy amikor Amerika a világháborúba belépett, a hazai segélyek megszűntek és így egy néhány helyen a lelkesekre és gyülekezetekre súlyos anyagi terhek nehezedtek. A háború után mindenki tudta, hogy az egyházi életben változásoknak kell következni. Tudatában volt ennek a konvent is — és 1921-ben dr. Boér Flek egyet. tanár és Takaró Géza kőbányai lelkész személyében, delegátusokat küldött ki a függőben levő ügyek rendezésére. Így született meg 1921. októberében a Reformed Church in the U. S. A. és a Magyarországi Református Egyház között az u. n. Tiffini Egyezmény, melynek értelmében a két konventi egyházmegye — önkormányzatának és egységének bizonyos fokig való fenntartása mellett — lépjen szervi kapcsolatba a Reformed Church-el. A tiffini egyezményt azonban nem mindenki fogadta el. A kinmaradtak egyrésze a Protestant Episcopal Church védnöksége alatt néhány egyházközséggel megalkotta keleten a rövid életű Protestáns Püspöki Egyházzal Társult Amerikai Magyar Református Egyházat, kettő a holland eredetű Reformed Church-el talált szervi kapcsolatot, a presbiteriánusok megmaradtak régi kötelékükben, a többi pedig független alapon működött, egyelőre nagyobb szervezeti egység nélkül, de várva az alkalmas időt saját önálló Egyházának megalkotására. Ez az alkalmas idő is csakhamar bekövetkezett — és 1924. dec. 8-án a pennsylvaniai Duquesneben — egyelőre hét gyülekezet testvéries társulásából — a teljes alkotmányosság jegyében megalakult a Független Amerikai Magyar Ref. Egyház s annak közigazgatási szerve, az első egyházmegye. Ez az alkotmányozó gyűlés kimondotta, hogy az Egyház a Magyarországi Ref. Egyházával tökéletesen azonos alapon áll, vagyis hitszabályozójául a Biblia után elfogadja a II. Helvét Hitvallást és Heidelbergi kátét s egyházi törvényeiben és rendjében is követni kívánja lelki édes anyjának négyszáz esztendősen hagyományait. Segélyt sehonnan sem kér és nem fogad el, csak saját híveitől.

A II. rész a *súlyos hibák súlyos következményeiről* szól. Szomorúan látjuk ebből, hogy a különböző csoportok között a csatlakozási kérdés sohasem azon dőlt el, hogy hitelvileg melyik alap a helyes, hanem azon, hogy a gyülekezet és lelkész honnan tud a maga számára nagyobb

segítséget, több pénzt biztosítani. Ez a „ki ad többet” elv végig vonul az amerikai magyar reformátusság egész negyven éves történetén és nagyon, de nagyon szomorú fényt vet arra. Természetesen e téren a függetleneket semmi felelősség nem terheli, miután ők segílyt sem nem kérnek, sem nem fogadnak el.

A III. rész *a szomorú jelen* címen a mai széttagoltságról nyújt elszomorító képet. A tiffini egyezmény előtt is széttagoltan élt az amerikai magyar református nép, de azóta még széttagoltabban. Mert míg azelőtt csak három csoport volt, ma már hat van. Még pedig 1. *Reformed Church in the U. S. A.* (német eredetű Egyesült Államokbeli Református Egyház) fennhatósága alatt 57 anya — társ — s mintegy 10 leányegyházközség, saját kimutatásuk szerint 57 lelkész, 4 segédlelkész, 3 óhazai okleveles s néhány bizonytalan képzettségű tanító, tanítónő és diakonisszával. — 2. *Presbyterian Church in the U. S. A.* (skót eredetű Egyesült Államokbeli Presbitériánus Egyház) kötelékében 30 anya-, 7 leányegyház, 27 lelkész és 1 tanítónővel. — 3. *Független Amerikai Magyar Református Egyház* (Free Magyar Reformed Church in America) önálló szervezetében 16 anya — és társ — 2 leányegyházközség, 14 lelkész és 2 tanítónővel. — 4. *Reformed Church in America* (holland eredetű Amerikai Református Egyház) kötelékében 4 egyházközség 3 lelkésszel. — 5. *South Presbyterian Church* (déli Presbitériánus Egyház) fennhatósága alatt 2 egyházközség 1 lelkésszel. — 6. *Protestant Episcopal Church* (Protestáns Püspöki Egyház) kebelében 1 egyházközség 1 lelkésszel. Az egyházközségek teljes száma tehát 129, lelkészeké 103, segéd-lelkészeké 4, tanító, tanítónő és diakonisszáké 15. A Reformed Church in the U. S. A.-hoz tartozó gyülekezetek részben a három magyar nyelvű missziói egyházmegye, részben angol nyelvű egyházmegyékbe tagozódnak. A Presbyterian Church-be tartozóknak semmiféle magasabb magyar nyelvű közigazgatási egységük nincs. A Független Amerikai Magyar Református Egyház gyülekezetei két egyházmegyét s azok felett saját egyházkerületet alkotnak, teljes következettséggel keresztülvitt magyar református egyházalkotmányi berendezettségben. A kisebb három csoportnak sem egymással, sem a többi magyar csoportokkal semmiféle szervei kapcsolata nincs.

A IV. rész *a változtatás szükségéről* szól és érvekkel alátámasztva kimutatja, hogy sem magyarországi, sem amerikai szempontból más megoldás, jobb megoldás nem jöhet, mint megalkotni az egységes Amerikai Magyar Református Egyházat, mely magában foglalná a száz és egy néhány gyülekezetet és egy csapásra megoldhatná az Amerikába szakadt véreink egyházi életének minden baját, pótolhatná minden hiányosságát, kivenné a kölcsönös féltékenységet, torzsalkodást, elvi és sze-

mélyi ellentétek töviseit, elismertetést szerezne hitünknek, vallásunknak és fajtánknek s negyven esztendő sebeire adhatna gyógyulást.

Az V. rész a *változtatás módjáról* szólva — megállapítván, hogy ma már alig van Amerikában olyan nemzeti csoport, mely saját lelki-szükségletei kielégítéséről ne saját önfenntartó alakulatában gondoskodnék — rámutat arra, hogy a megalakítandó Magyar Egyház is föltétlenül a teljes önfenntartás s így a tökéletes függetlenség alapjára volna helyezendő. És ezt meg is lehetne tenni, mert ennek sem a különböző amerikai felekezetek, sem az amerikai magyar ref. gyülekezetek és ezek lelkészei részéről elháríthatatlan akadálya nincs.

Végül a VI. rész az *egység jelentőségéről* szól és azt ezekben foglalja össze: az amerikai magyar reformátusság számára az egység a teljes öntudat kifejlődését, anyagi megerősödést, szélesebb látkörhöz jutást, nagyobb tekintélyt, a papok számára a gyönyörű célú nyugodt munka lehetőségét, az amerikai közélet felé a becsületes kálvinista felfogás, élet és világnézet érvényesülését jelentené. Ez pedig csak egy úton érhető el: az önálló és egységes nagy Amerikai Magyar Református Egyház megalkotása útján. Ez az *egyellen út*.

Ezekben foglalhattam röviden össze *Borsy Kerekes* György értékes tanulmányának kivonatos ismertetését. Örömmel tettem. Nemcsak azért, mert ilyen részletes, mindenekre kiterjedő, könnyen és világosan áttekinthető ismertetését az Amerikába szakadt véreink egyházi életének olvasni még nem állt módomban, hanem azért is, mert — nem csinálók titkot belőle — kezdettől fogva meleg szimpátiával kísértem azt a független amerikai magyar ref. egyházi mozgalmat, amely elvetve a kitarottság mindenestre kényelmes, de ép oly mértékben veszélyes, széles útját — a teljes önfenntartás és az ezzel kapcsolatos tökéletes függetlenség talán kevésbé kényelmes, de kívánatos és követésre méltó, keskeny útját választotta.

A tanulmányhoz előszót *Sebestyén* Endre, a Független Egyház főesperese irt és szerző azoknak ajánlja, akik „innen és túl a tengeren, tudják és érzik, hogy amint nincs és nem lehet százféle magyarság, úgy nem lehet hatféle a magyar református vallás és Egyház sem”.

Amerikába szakadt véreinkre, vezetőikre, a vezetők nemes törekvéseire, a kívánatos egység megteremtésére — innen a messze távolból Isten drága áldását és mindenekre elégséges kegyelmét kérjük.

D. E.

von Harnack Adolf a berlini egyetem theol. fakultásának világhírű tanára 79 éves korában el-

hunyt. A mi lelkészkarunk sok jelese volt hallgatója a kiváló professornak. Áldás emlékére!

KÜLÖNFÉLÉK.

Végler Gyula tanítóképezdel ny. zenetanár, elhunyt 1930. évi július 1-én 78 éves korában, Székelykeresztúron s ott is temettetett el július 3-án általános nagy részvét mellett róm. kath. szertartás szerint.

Meg kell emlékeznünk róla nekünk reformátusoknak is, hisz' több évtizedes tanári működése alatt sok református gyülekezetünkbe kerültek ki kántorok az ő képesítése alól. A zene és egyházi ének iránti rajongó szeretettel gondosan képezte tanítványait gyülekezeti szolgálatokra. Ma is ezek zengik templomainkban egyik igen szépszerzeményét: „Szeretlek Isten véghetetlen“.

Nem ismerve soha felekezeti elfogultságot, — örömmel végzett orgona játékot felkérésre bármelyik templomban. A székelykeresztúri református templomban épen Ő, a buzgó katolikus, sokat szolgált és csillogtatta orgona játékokkal kiváló képességeit. Az egész ember csupa jószág, megértés és szeretetből állott. Olyan lelkes ember, akinek öröm volt és gyönyörűség az egyházi zene és ének fejlesztését előmozdítani. A székelyvármegyei egyházközségekben mindenütt ismerték nevét, érdemét és kegyelettel tartják fenn emlékét.

A minden vigasztalásnak Istene nyújtson vigasztalást megtört szívíű özvegyének, gyemekeinek.

A közéleti hűséges harcosnak, a jólelkű emberbarátnak emléke legyen áldott!

Kérelem. Lelkésztestvéreimet, akik könyvemtet annak idején megtartották, de árát ezideig még nem küldötték el, szeretettel kérem, hogy a *könyvet küldjék vissza*, mert itthoni példányaink elfogytak és az érdeklődőket nem tudjuk ki-elégíteni. A könyv hivatalos bélyeggel küldhető. Ady László székelyföldvári lelkész.

Generalis vizitatio a Bekecs alatt. Örvendeztünk püspökünk látogatásának, predikálásának, — kísérete munkájának, de azért nem hallgathatom el, hogy a generalis vizitatio sem vette ki a részét az adóügy terén adott tanácsaival abból a munkából, amelyből ki kellett volna vennie. Ugyanis a tudósítás csak azt közli, hogy itt és ott a hivek nem adják magukat az egyetemes adózási kötelezettség alá. Hogy szép szavakkal lelkész, presbyterium és az egyháztagok fel lettek hiva az egyet. adózási kérdés megoldására, ez még nem a szeg fejére ütés. A rend ott van, ahol adóznak és a szeg fejére ott ütnek a magas látogatók, ahol azt mondják: az egyház törvényei szerint jön a felhajtás, — büntetés, — ahol az adózás nem kellemes egyházi követelés. Ha ezt látnám, ezt olvasnám, akkor teljesebbnek tartanám

a vizsgálatot. Azt lehet olvasni igen sok helyen: új valláskönyv van, új liturgia, ezt tessék bevezetni! Ha a lelkiekben a változtatás fontos és vele együtt az istentisztelet rendjének a megváltoztatása is, akkor égetően fontos az adóügy is, mint az anyagi kérdés egyik fontos és vitális része. Van egyházközség, amelyik iskolát sem tart fenn, egyet. adót sem fizet, kényelmes zavar-talanságban fürdik a régi nagyok dicsőségében és más egyházközségek iskolát tartanak fenn, tanítót fizetnek, segélyhiányt pótolnak. Helyes-e és arányos-e a teher viselés, egyik helyen nyög a nép a tehertől s még iskolabővítést is követelnek, a másik helyen se iskolát nem tart a nép, sem tanítót nem fizet? Az anyaszentegyház az Isten igazságát és az igazság szeretetét predikálja, hát akkor friss és új tanácsot kérek az egyh. adó fizetésére és felhajtására nézve is. Furcsálom a helyzetet az anyaszentegyházban: kimondják, hogy kell fizetni, akkor hát kelljen is fizetni, mert lejár a pap-, a presbyterium tekintélye és veszít erkölcsi fontosságából az adózási követelés! Mondják némelyek, hogy nem kell fizetni; mivel az egyet. adózás szükségessége elismert jogos követelés, akkor esperes, pap és presbyterium álljon a talpára és ami követelésnek van kimondva, hajtsa be; a felettes hatóság pedig vagy találjon új és friss erőket a behajtására, vagy a régi erők mellett a végletelekig támo-

gassa a papot az adófelhajtásnál. Így a gen. vizitatio se elégedjék meg az alyai tanácsokkal, mert a sok jó tanács hiábavaló eszköz lesz a makacsokkal szemben, ha nem nyul éppen a törvény erejéhez hozzá az adófelhajtásnál, illetve a tanácsadásokban nincs benne — a büntető eljárás kilátásba helyeztetése.

Iskolák fenntartását sürgette a gen. vizitatio, az ifjúság gondozását, — ezek mind kapcsolatosak az egyetemes egyh. adózással, — tehát új módszer kell, új tanács az egyet. adó felhajtására nézve is a törvény alapján Ezt pedig nem a lelkészekről várom, hanem a legfelsőbb helyről, ahonnan jön a drága intelem: gondolozzuk, őrizzük meg gyermekeinkben az ősök hitét, ébresszünk az egyházakban fellelkeket, odaintézem ezt a kérést is: ne hunyjanak szemet néplünk vas- kalapos gyengesége előtt sem. A szó még nem tett, a tanács és figyelmeztetés még nem az egyet. adó végrehajtása. Különben kegyelem és szeretet azoknak, akik szeretetet és sok áldást is hoztak.

1930. július 12.

Testvéri köszöntéssel:

Ref. Lelkipásztor,

Lelkészi értekezlet a Bekecs alatt. 1930. év. júl. hó 11-én a Bekecsaljai egyházmegye lelkészi értekezlete megtartatott. — Igen sokan hozzászóltak az új liturgia ügyéhez. A legtöbbet érő és leg- határozottabb állásfoglalást Bartha Péter torboszlói lelkész tanusította a régi liturgia mellett Demeter

István nyárádszentannai lelkész azt vitatta, hogy az egyházmegye lépjen fel egységesen a liturgia ügyében és vagy fogadják el az új liturgiát a lelkészek mind, vagy pedig maradjon úgy minden egyházközség a régi mellett. Jancsó Albert sürgette az új liturgia bevezetését. Dr. Árkosi J. indítványozta, hogy az egyházkerület álláspontján maradjon a liturgia ügye és döntsön e tekintetben érvényesen a kerület, de hangsúlyozza, hogy gyülekezete állást foglalt az új liturgia ellen. Donáth László is kifejezte aggodalmait. A lelkészi értekezleten az új liturgia mellett nyilatkozott Nagy Endre kollégiumi igazgató. Kértem, hol maradt az elnöki kérdés: milyen határozat hozatalára hivatott fel a lelkészi értekezlet? Gondolom helyes lett volna a határozatos megállapodás, mert így a megoszló vélemények mellett a vagy vagy elve nem jutott kifejezésre. Alkalmi biblia-magyarázatot Fülöp Ferenc tartott az új liturgia híve.

Érdeklí még a lelkészeket egy másik esemény is, — ami szintén előfordult a lelkészi értekezleten és ez az esemény az, hogy a lelkészi értekezleten megjelent lelkészek többsége a „Lelkészegyesület” mellett nyilatkozott a lelkészek együttműködésének a formájára és lényegére nézve. Voltak akik a lelkészértekezlet mellett nyilatkoztak a megküldött íven.

Megjegyzem két-három lelkész az, aki nem jelent meg az értekezleten. Jövőben akik a fontos egyházi kérdések megvitatásában nem vesznek részt, eszeres úr csakugyan hajtsa be a 200 léri büntetést, ha úgy tetszik akár árvatgyúink támogatására.

Beküldre.

Lelkész-beiktatások. A Sáfárány Lajos nyugalomba vonulásátal megüresedett türi (gyulaféhérvári e. m.) egyházközségbe ki-nevezett Veress József lévita lelkész testvérünket f. hó 3-án iktatta be Pünkösli Zoltán magyarkapudi lelkész, e. m. számvevő. Ugyan-csak akkor történt ünnepi keretek között Szász Albert volt sepsi-bodoki lelkésztestvérünk beiktatása is, akit a luka ilenczfalvi (marosi e. m.) egyházközség hívott el pásztorának. Az utóbbi helyen délután a Nőszövetség rendezésében vallásos összejövetel is tartatott, melyen az ígét Péter Sándor e. m. számvevő hirdette — kiemelvén a Nőszövetség tagjainak lelkes áldozatkészségét, mellyel templomuk belsejét, annak teljes berendezését kijavították és megújították, — szavalt Zsigmond Dezső disznajói lelkész és énekelt a helyi dalárda. Ujonnán beiktatott testvéreinknek gratulálunk és gyülekezeti munkájukra Isten gazdag áldását kérjük.

Anyák napja Bár egy kissé az időből kiesve, (t. i. május második vasárnapján kellett volna) tartatott meg f. hó 3-án a balázsfalvi egyházközségben az Amerikából kiinduló kedves megemlékezés: az Anyák napja. A délelőtti igehirdetés ünnepies jellegű volt. A délutáni templomi ünnepélyen Farkas Károly magyarpéterfalvi lelkész tartott alkalmi előadást és a programot a vasárnapi iskolai növendékek és leánybiblikóri tagok ének és szavaltat számai és Derzsi Endréné ref. lelkészné ének száma egészítették ki. Templomi ünnepély után a Nőszövetség szeretetvendégséget adott. Kettős ok vezetett arra, hogy a különféleké közé ezt a beszámolót is felvegyük. Az egyik az, hogy ennek

kapcsán felhívjuk lelkésztestvéreink figyelmét (már t. i. akiket illet) az anyák napjának bevezetésére és rendszeres tartására, mert végtelenül kedves és áldásos megemlékezés ez. A másik pedig az, hogy áldott alkalmat nyújt az Anyák napján rendezendő templomi ünnepély a Szászvárosi árvaház segélyezésére, mint ahogy a fent jelzett templomi ünnepélyen is 440 L. gyűlt össze perselypénz gyanánt az árvák számára. Igaz ugyan, hogy erre a célra ott van a karácsonyi perselyezés, de miért ne adhatnánk mi kétszer erre a nemes célra? A gyűlekezetek jóformán meg sem érzik és a sok kicsiből mégis csak egy tisztességes összeg gyűlhet össze. A karácsonyi perselypénzen kívül az Anyák napján befolyó perselypénzeknek a szászvárosi árvaház javára való fordítása gondolatát ajánlom e helyről az illetékesek figyelmébe. Múltóbban nem lehetne megünnepelni az Anyák napját, mintha e napon tekintetünket az árvákra is reá irányítjuk és áldozatos segédelmünkbe vesszük őket.

Lelkészmeghívás — Amerikába.

A chevlendi első magyar ref. egyház dr. *Herczeg Józsefet* hívta meg lelkészül. Herczeg két esztendeig már volt lelkésze a clevelandi gyülekezetnek s innen hívta haza a pápai főiskola theol. tanárnak. Herczeg a meghívást elfogadta s június 11-én Amerikába utazott. Lelkészkedése mellett a clevelandi egyetem theol. fakultásán a homilétika tanára is lesz.

Szerkesztői üzenetek:

Előfizetési díjak nyugtázása: Nagyszebeni e. m. 1680 L., Dési e. m. 960 L., Nagysajói e. m. 1655 L., Kolozsvári e. m. 1440 L., Széki e. m. 1060 L., Sepsii e. m. 2760 L., Udvarhelyi e. m. 8000 L., Gyulafehérvári e. m. 1200 L., Szilágyoszlónoki e. m. 2843 L., Kézdi e. m. 1774 L., Kalotaszegi e. m. 1657 L., Nagyszalontai e. m. 2132 L., Erdővidéki e. m. 1800 L., Nagyenyedí e. m. 4400 L.

